

ปัญญาโลก

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

ถาม-ตอบ ปัญหาธรรม วันที่ ๓๑ ตุลาคม ๒๕๕๒

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองขาว อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

ความจริงเราจะรอคุณหน้าใหม่ๆ ใ้หน้าเก่าๆ พูไปมันเหมือนกับว่าซ้ำซาก น่าเบื่อ พุดอะไรก็ ฐู้ น่าเบื่อ ถ้าหน้าใหม่ๆ มา เอ้อ.. เอ๊ะ หลวงพ่อพุดอะไรแปลกๆ ดีเว้ย แต่ใ้คนฟังทุกวันนี้น่าเบื่อ มันเรื่องเก่า แต่ใ้ฉันจะพุดนิตหนึ่งเพราะมันดูหนังสือ เมื่อวานใ้คนเอามา มันถามมาในเว็บไซค์ไ้แล้วเราไม่มีเวลาอ่าน เมื่อวานอ่านไปเพิ่งจบจบแล้วมันก็มาอยู่ข้างหลังนี้เอง

ถาม : ดั่งนั้นจึงขอโอกาสเรียนถามว่า สภาวธรรมที่ผมนกล่าวแล้วข้างต้น เป็นการเข้ากระแสนิพพานจริงหรือไม่?

หลวงพ่ : เห็นไหมเข้ากระแสนิพพานจริงหรือไม่? เขาจะบอกว่าเข้ากระแสนอยู่ตลอด นี่ใ้ในหนังสือนี้ก็บอกอยู่ตลอด พุดอย่างนี้ปั้บ นี่แสดงว่าลูกศิษย์เขาด้วย

ถาม : ถ้าไม่ใช่ พอถึงขั้นตอนนั้นจะรู้เองได้อย่างไร? และผมจะมีโอกาสบ้างไหมครับ? ในการที่จะปิดอบายภูมิ ที่ชาตินี้อย่างน้อยที่สุด

หลวงพ่ : เวลานั้น..ใ้ฉันเดี๋ยเราจะตอบข้างหลังไ้ เราจะพุดถึงพื้นฐานเลย เวลาจะพุดถึงธรรมะนี้ ธรรมะ ถ้าผู้ที่ปฏิบัติแล้วใ้พุดที่ไ้ไหน พุดอย่างไรก็แล้วแต่ มันจะเป็นแบบว่าสืบเนื่องต่อเนื่องกัน มันจะไม่ขัดแย้งกัน ธรรมะพระพุทธเจ้าจะบอกเลยว่าจะไม่มีการขัดแย้งกัน

ถ้ามีการขัดแย้งกันนะ มันต้องผิดอันหนึ่ง นี่เวลาเราพุดเทศน์ธรรมะมันไม่ใช่ขัดแย้งกัน มันมีแต่หยาบ ละเอียด ถ้ามันหยาบอยู่ มันก็ป็นธรรมะขั้นพื้นฐาน ถ้ามันละเอียดขึ้นมาเห็นไหม มันต้องส่งขึ้นมา อันนี้เวลาพุดถึง เวลาพุดธรรมะกัน เพราะพุดถึงผล ผลมันต้องเป็นอย่างนั้น ถ้าพุดถึงผลอย่างเดียวมันก็ไ้ไม่ได้ เพราะผลนั้นมาจาก

ไหน? ผลนั้นมาแต่เหตุ แล้วเหตุมันคืออะไร? จะนั่นถ้าเหตุมันคืออะไรป่ะ มันก็ต้องย้อนกลับมาที่นี้ไง ย้อนกลับมาที่การทำไปหาเหตุ การทำจากเหตุไปหาผล แล้วเหตุมันอยู่ที่ไหน?

แต่ถ้ามันไม่เป็นนะ มันไม่เข้าใจ คุณสิ เราพูดถึงอะไรนะ? พูดถึง “จิตส่งออก” ความไม่เข้าใจของเขา เขาก็ไปพูดอยู่ อันนี้ก็เหมือนกัน อันนี้เวลาเขาพูดถึงนะ เขาพูดถึงบอกว่าเวลาหลวงปู่ดุลย์นะ เวลาหลวงปู่ดุลย์บอกว่า สว่าง เวลาที่มีพระไปถามหลวงปู่ดุลย์ ไซ้ไหม ว่าง สว่าง บริสุทธิ หยุดความปรุงแต่ง หยุดการแสวงหา หยุดกิริยาของจิต ไม่มีอะไรเลย ไม่เหลืออะไรสักอย่าง

ไอ้คำว่าไม่เหลืออะไรสักอย่างนี้ ก็คำว่าผล ว่าไปหาผล ถ้าผลความเป็นจริง คนพูดพูดถูกนะว่าถึงที่สุดแล้ว นิพพานไม่เหลืออะไรเลย ไม่เหลืออะไรสักอย่างเลย

ทีนี้ถ้าเอาทางโลกไปเปรียบเทียบ คำว่าไม่เหลืออะไรสักอย่างก็คือว่า ไม่มีอะไรเลย ไม่ได้อะไรเลย เราไม่ได้อะไรเลย ไม่เหลืออะไรสักอย่าง โทษนะ.. เหมือนไฟไหม้บ้าน ถ้าใครโดนไฟไหม้บ้านแล้วเผาหมดเลยนะ โอ๊ย.. จะนั่งร้องไห้แล้วนั่งร้องไห้อีกเลยนะ มันหมดเนื้อหมดตัวไม่เหลืออะไรเลย แต่เหลือคนนั่งร้องไห้อยู่ ไอ้คนนั่งร้องไห้นะ มันเหลืออยู่นะ แต่มันไม่ได้ดู ไอ้คนร้องไห้มันไม่ได้คิดว่าเรา ยังเหลือเราอยู่นะ มันจะเสียใจมาก เวลาบ้านเรือนเรา สมบัติของเราโดนไฟเผาผลาญหมดเลย แล้วก็นั่งร้องไห้ไม่เหลืออะไรสักอย่าง นี่พูดถึงทางโลก

ประเด็น : แต่ถ้าในการปฏิบัติเห็นไหม ว่าง สว่าง บริสุทธิ หยุดความปรุงแต่ง หยุดการแสวงหา หยุดกิริยาของจิต ไม่มีอะไรเลย ไม่เหลืออะไรสักอย่าง แล้วเขาก็ตอบนะ ที่จริง ท่านตอบเลียงๆ นิดหนึ่ง ตอบแบบอ้อมๆ นิดหนึ่ง ถ้าจะพูดจริงๆ ท่านอยู่ที่จิตหนึ่งต่างหาก ท่านอยู่ที่จิตหนึ่ง

หลวงพ่ : จิตหนึ่งเห็นไหม คือมันพยายามจะตอบว่า ต้องมีอะไรที่เกาะเกี่ยวที่อธิบายได้ไง คนไม่เป็นเห็นไหม มันขัดแย้งกัน มันขัดแย้งที่ไหน? คำว่าจิตหนึ่งคืออะไร? ถ้าคำว่าจิตหนึ่งเป็นนิพพานนะ พวกเรานั่งสมาธิ จิตหนึ่งไหม? นิพพานแล้ว นิพพานแล้ว

จิตหนึ่ง แล้วไอ้คำว่าจิตหนึ่ง เราก็มายำบอຍ อ่างตรงพระสารีบุตร เวลาพูดกับ นักบวชนอกศาสนาใหม่ ที่เขาเถียงๆ ธรรมะกัน นางอะไรระที่มามวชกฤษฎีนะ บอกว่าเขาเถียงได้แย้งเรื่องธรรมะ เขาทำท่ายก้น นี่มาได้แย้งกับพระสารีบุตร ให้พระสารีบุตรตอบ เขาถามอะไร? พระสารีบุตรตอบได้หมดเลย ถึงเวลาพระสารีบุตรถามเขาบ้างว่า หนึ่งไม่มีสองคืออะไร? ตอบไม่ได้ ถ้าตอบไม่ได้ ถามว่าอยากรู้ไหม? อยากรู้ก็ต้องมาบวช พอบวชเสร็จเขาก็หนึ่งไม่มีสอง พิจารณาหนึ่งไม่มีสองจนถึงที่สุดเขาก็สิ้นไป

นี่มาบอกจิตหนึ่ง จิตหนึ่ง เป็นจิตหนึ่ง จิตจิต จิตหนึ่ง แต่เวลาธรรมพระพุทธรเจ้าบอกว่า ธรรมอันเอกเห็นใหม่ เอโกธัมโม ธรรมนะ ดู หลวงตาท่านพูด “ธรรมธาตุ” หลวงตาไม่ได้พูดว่าธรรมชาติ หลวงตาพูดว่า “ธรรมธาตุ” ธรรมธาตุ ธรรมธาตุ ไม่ใช่ธรรมชาติ เพราะธรรมชาตินั้นก็แปรปรวน ธรรมธาตุ

ไอ้นี้ก็เหมือนกัน ไม่เหลืออะไรสักอย่าง ว่าง สงบ หยุดคิด หยุดหมดเลย สุดท้ายแล้วไม่เหลืออะไรสักอย่าง เหลือจิตหนึ่งก็ไม่ได้ จิตหนึ่ง จิตเดิมแท้ที่ผ่องใส จิตเดิมแท้ที่หมองไปด้วยอุปกิเลสเห็นใหม่ จิตเดิมแท้เป็นผู้ข้ามพ้นกิเลส จิตหนึ่ง จิตหนึ่ง จิตหนึ่ง มันจะขัดแย้งกันไม่ได้ นี่ขัดแย้งมาก

นี่พูดถึงเวลาปฏิบัติเห็นใหม่ เวลาไปถึงฝ่ายเหตุ เวลาเหตุนะ มันมีเป็นไปได้ แต่ถ้ามันฝ่ายผล พูดผลเหมือนกัน แต่ผลที่เหมือนกันนั้น ถ้าเหตุมันถูกต้อง มันจะไม่ใช่อย่างนี้ อันนี้เวลาคนมันปฏิบัติไม่ได้ มันปฏิบัติไม่เป็น มันก็ว่าไปตามนั้น

อย่างเช่น เห็นใหม่ผลของการปฏิบัตินะ ที่เราออกมาพูด ที่เราออกมาพยายามจะอธิบายอยู่ เพราะว่าเวลาเราปฏิบัติตามความเป็นจริง ปฏิบัติตามเป็นจริง มันต้องลงทุนลงแรง เวลากำหนดพุทโธๆ เห็นใหม่ เวลากำหนดพุทโธเพื่อให้จิตสงบ เพราะจิตมันมีของมันมี เห็นใหม่ ของมันมี ของมันเป็นไป กิเลสมันมี

ประเด็น : แต่เวลาพวกฝ่ายที่ว่าเขาจิต เขาจะบอกว่า จิตนี้เป็นนิพพานอยู่แล้ว จิตนี้มันมีอยู่โดยนิพพานอยู่กับจิตอยู่แล้ว เข้าไปถึงธรรมชาตินั้นมันก็สิ้นกิเลส ฉะนั้นไม่ต้องกำหนดพุทโธ การกำหนดพุทโธ การกระทำของเรานั้นเป็นอรรถกถาญาณุโยค จงใจ คือผิดหมด จงใจตั้งใจผิดหมด ต้องปล่อยให้เปลือๆ ยิ่งปล่อยเท่าไรยิ่งดีที่สุดเลย เพราะปล่อยแล้วสติก็มา เขาใช้คำว่าปล่อยปั๊บ พอปล่อยหมดไปสติก็มา เขาอธิบายอย่างนี้ตลอด ปล่อย

เปลอปปี้ สติก็จะมาเอง สติจะมาเอง แต่ถ้ายังใจงใจเป็นอัตตกิลมถานุโยคหมดเลยเห็นไหม

หลวงพ่ : เพราะอะไรล่ะ? เพราะโลกทัศน์เขาเป็นอย่างนี้

ประเด็น : เขาบอกว่าจิตนี้มันมีนิพพานอยู่แล้ว พอไปถึงรู้จักมันก็ถึงนิพพาน พอรู้จักมันถึงนิพพาน เขาถึงปฏิเสธคำบริกรรม ปฏิเสธหมดเลย ปฏิเสธการตั้งใจงใจ เพราะงใจเป็นอัตตกิลมถานุโยค ต้องเปลอ ถ้ายเปลอ เปลอไปแล้วรู้เอง รู้เองเพราะมันรู้เอง

หลวงพ่ : เดี่ยวจะไล่ไปเรื่อยๆ เดี่ยวจะเห็นแล้วตลกมาก ถ้ายเปลอมันจะรู้เอง แต่พวกเราพอใจ พุทโธๆ พุทโธๆ เขาบอกผิดหมด ผิดหมด แล้วเขาก็อุกณะบอกว่า พวกพุทโธหลงมาทั้งชีวิต หนังสือเขาเขียนออกมาเยอะว่า พวกพุทโธหลงมาทั้งชีวิต ชีวิตนี้ทั้งชีวิตเลยทำอะไรกันไม่ได้ แล้วเมื่อไรจะได้วิปัสสนาใจ เขาบอกว่าพุทโธ มันทำให้เราเสียเวลากัน นี่พอพุทโธเสียเวลานะ

ประเด็น : ย้อนกลับมาดูผลการปฏิบัติของเขา การเกิดปัญญา หนึ่งจบไปแล้ว เห็นไหม หนึ่งรู้สภาวะและเกิดความยินดียินดีร้าย ก็รู้เห็นตามความยินดียินดีร้ายจะดับ ความยินดียินดีร้ายจะดับ เราจะรู้ทุกอย่างด้วยใจเป็นกลาง ปัญญาจะเกิดขึ้น เช่น พระโศดบัน จะรู้สภาวะธรรมทุกอย่างที่เกิดขึ้นแล้วไม่ปฏิเสธ

หลวงพ่ : แล้วไม่ปฏิเสธนี่นะ

ประเด็น : ใจก็ไม่ทุกข์เห็นไหม ปัญญาจะเกิดขึ้น ไม่ปฏิเสธ ปัญญาจะเกิดขึ้น ใจก็ไม่ทุกข์ เพราะเห็นทุกอย่าง ผ่านมาแล้วก็ผ่านไป สิ่งใดสิ่งหนึ่งเกิดขึ้นเป็นธรรมดา สิ่งทั้งหลายก็ดับไปเป็นธรรมดา แค่นี้เป็นพระโศดบัน ปัญญาของพระโศดบันนะ

๒. เมื่อเกิดสติตัวจริงก็จะมีสัมมาสมาธิ และเกิดปัญญา เมื่อทำไปมากเข้า จนมากพอเห็นซ้ำซาก จะเป็นสภาวะธรรม ลักษณะเฉพาะ และของกิเลสแต่ละตัว และเมื่อเห็นชัดเจนทุกตัว จิตจึงจะเห็นลักษณะรวมเป็นสามัญลักษณะ ว่าเป็นไตรลักษณ์ ถ้ากำลังของวิปัสสนาแก่กล้าพอ ก็จะเกิดความรู้รวบยอดเป็นปัญญา โดยจิตเข้าอุปนาสมาธิ

หลวงพ่ : โดยจิตเข้าอุปนาสมาธิเห็นไหม แล้วพุทโธๆ ละ พุทโธเป็นสมาธิไหม? แล้วปฏิเสธรสมาธิ แล้วทำอย่างนี้เป็นสมาธิได้ไหม? เป็นไปไม่ได้

ประเด็น : นี่เหลือสองประเด็นนะ เพราะถ้าเข้าอุปนาสมาธิ เกิดกระบวนการของ อริยมรรคขึ้นมา ตัดสินใจในชั่วขณะจิต พระโศคาบัน พระสัททาคามีก็เห็น มีความเห็น ว่า ชั้น ๕ ไม่ใช่ตัวเรา ไม่มีตัวตนในที่ใด พระอนาคามีก็ไม่มีกามราคะ ปฏิฆะ ไม่ยึดในกาย พระอรหันต์ก็มีจิตแจ่มแจ้ง ว่ามันเป็นทุกขล้วนๆ เพราะปล่อยวางความยึดถือ

หลวงพ่ : มันขัดแย้งกันไปหมด ขัดแย้งไปถึงว่า เมื่อสติตัวจริงเกิดขึ้นก็จะมี สัมมาสมาธิ จะมีอะไรทุกอย่างไปหมดเลย สุดท้ายแล้วพอพิจารณาไปแล้ว มันกลับมาลงที่อุปนาสมาธิ

คำว่าลงที่อุปนาสมาธิ อุปนาสมาธินะมันเป็นรวมใหญ่ หลวงตาจะพูดบ่อยมากเลย บอกว่าถ้าใครไม่เคยรวมใหญ่จะไม่รู้เรื่องรวมใหญ่ จะไม่รู้อาการของความรวมใหญ่ คือว่าไม่รู้่ว่าจิตนี้มันรวมอุปนาสมาธิอย่างไร? แล้วถ้ามันเป็นอุปนาสมาธิตัวจริง คำว่าตัวจริงหมายถึงว่า ถ้ามันลงอุปนาสมาธิ

อุปนาสมาธิเกิดปัญญาไม่ได้ มันไม่มีทางเกิดปัญญาได้ อุปนาสมาธิเกิดปัญญาไม่ได้ มันต้องถอยออกมา ถอยออกมาที่อุปปจารสมาธิ พออุปปจารสมาธิจิตมันออกรู้ มันถึงเกิดปัญญา เข้าไปอุปนาสมาธิรวมใหญ่ คือ สักแต่ว่ารู้ มันไปนิ่งอยู่ มันเกิดปัญญาไม่ได้

แต่เนื่อบอกว่า มันจะลงอุปนาสมาธิ แล้วเกิดกระบวนการอริยมรรคเกิดขึ้น อุปนาสมาธิเกิดปัญญาได้หรือ? อุปนาสมาธิมันเกิดปัญญาไม่ได้ แล้วบอกว่าเวลาบอกพุทโธ มันจะเป็นสมาธิเห็นไหม เราจะบอกว่าคนนี่ไม่รู้อะไรเลย ไม่เป็นอะไรเลย ไม่มีประสบการณ์ของจิตเลย

เรามีต้นข้าว กินได้ไหม? ต้นข้าวเขาไว้ให้ควายกินนะ เรากินเมล็ดข้าว ไร่กระบวนการของข้าว มันเกิดจากต้นข้าวใช่ไหม? เกิดจากต้นข้าว จะมีรวงข้าว แล้วรวงข้าวนั้นเขาถึงต้องเอาไปสีใช่ไหม? ข้าวถึงมาหุงเป็นอาหารได้ใช่ไหม?

นี่ไงถ้าเป็นสมาธิ จิตเรา เราต้องทำให้เกิดสมาธิ เช่น ด้นข้าว แล้วด้นข้าว เราออก วิปัสสนา มันจะเกิดรวงข้าว พอเกิดรวงข้าวแล้วจะเอาไปกินใช่ไหม? นี่เขาบอกว่าปฏิเสธ ตั้งแต่เมล็ดข้าว ปฏิเสธทั้งหมดเลย แล้วก็บอกพอลงอัปนาสมาธิ อัปนาสมาธิมันก็ด้นข้าว แล้วด้นข้าว รวงข้าว มันเกิดมาได้ยังไง? รวงข้าวจะเกิดจากด้นข้าวไหม? รวงข้าวเกิดจากด้นข้าวต่อเมื่อด้นข้าวมันโตขึ้นมา แล้วรวงข้าวก็ออกจากด้นข้าว นั่น แต่ตัวด้นข้าว นั่น นี่พูดถึงด้นข้าว ด้นข้าวทั้งด้นที่มันเจริญงอกงามนะ

แต่เวลาพูดอย่างนี้มันตัดตอน มันตัดตอนนะ ลงอัปนาสมาธิ เกิดขบวนการของ อริยมรรค มันเป็นไปไม่ได้ อัปนาสมาธิเกิดปัญญาไม่ได้ อัปนาสมาธิเกิดมรรคไม่ได้ ไม่ได้ แล้วเวลากำหนดพุทโธๆ เวลาจะลงสมาธิก็ปฏิเสธสมาธิเสียก่อน เห็นไหม มันขัดแย้งกันไหม? เวลาพุทโธๆ ใครกำหนดพุทโธ พวกนี้ พวกสมณะ ปฏิเสธสมณะ

แต่เวลากำหนดจิต จิตไปมาเป็นอัปนาสมาธิ อ้าว ! ก็ปฏิเสธพุทโธ ห้ามทำสมณะไม่มีประโยชน์ แล้วไม่มีประโยชน์ แล้วกำหนดจิตไป จิตไปเรื่อยๆ พอจิตไปถึงเกิดปัญญา โดยจิตเข้าอัปนาเกิดขบวนการของมรรค คือมันไม่มีเหตุมีผลไง หนึ่งมันไม่มีเหตุมีผล มันเป็นไปไม่ได้อยู่แล้ว พอเป็นไปไม่ได้ ถ้าคนรู้จริงจะไม่กล้าพูดอย่างนี้ออกมา

ถ้าคนรู้จริงนะ จิตของเราปุณฺณ ปุณฺณเห็นไหมคนที่หนา คนหนาความคิดของเราเป็นโลกียปัญญา ถ้าเป็นปัญญาบรมสมาธิ ก็ใช้ปัญญาไล่สมาธิเข้ามา สมาธิมันจะอยู่ มันเข้าอัปนาไม่ได้หรอก อัปนาสมาธิจะเข้าได้ด้วยกำหนดพุทโธๆ ถ้าปัญญาบรมสมาธิ มันจะไล่เข้าไป

อย่างเช่น ที่หลวงตาท่านบอกว่า ท่านใช้ปัญญาบรมสมาธิที่หนองผือ นั่งทั้งคืน ใจ เอาเวทนาเป็นตัวตั้ง แล้วต่อสู้กับเวทนาไป ต่อสู้กับเวทนาไป แล้วแยกแยะเวทนาไป แล้วจิตมันลง จิตมันลงใช่ไหม? จิตมันลง ลงเพราะอะไร? ลงเพราะจิตมันมีพื้นฐาน แล้วมันออกสู้กับเวทนา ออกไปต่อสู้ มันเป็นวิปัสสนา

แล้วผลที่มันรวมออกมา รวมลงมา รวมอย่างนั้น มันรวมด้วยปัญญา คำว่ารวมด้วยปัญญานะเวลาพูดนะ ความสงบของการทำสมาธิ คำว่าทำสมาธินะ เวลาเราใช้คำว่าทำสมาธิ สมาธิ ผลของมันคือ ความสงบร่มเย็น มันเป็นแบบว่า เข้าไปสงบนอนพักผ่อน

แต่ถ้าเราใช้ปัญญาแล้ว มันเหมือนกับเราเข้าไปตากถาง เราเข้าไปทำลาย มันทำลายกิเลสออกไป

เวลามันรวมลง มันรวมลงพร้อมกับถอนกิเลส ถอนอุปาทานด้วย อารมณ์ความรู้สึกระหว่างจิตที่มันลงนี้ต่างกัน อารมณ์จิตที่มันวิปัสสนาแล้วลงอย่างนั้น มันไม่ใช่อัปนาสมาธิ มันเป็นผลของวิปัสสนาญาณ

ถ้าจิตมันพิจารณาของมันไป มันพิจารณาจนมันปล่อย มันปล่อยของมัน มันปล่อยต่างกัน ถ้าเป็นสมาธินี้มันเป็นอีกความรู้สึกหนึ่ง ถ้าเป็นผลของการวิปัสสนา มันเป็นผลอีกความรู้สึกหนึ่ง มันแยกออกไปเลย โลภียปัญญาได้ผลอย่างนี้ โลกุตตรปัญญาให้ผลอย่างนี้ มันให้ผลแตกต่างกัน

แต่ถ้ามันไปลงอัปนาสมาธิ คำว่า อัปนาสมาธิมันไม่มีปัญญา ไม่มีปัญญาแล้วปัญญาเกิดจากอัปนาสมาธิไม่ได้ ปัญญาจะเกิดที่อุปปจารสมาธิ เวลาเข้าอัปนาสมาธิแล้ว มันถอนออกมาที่อุปปจาระ เพราะจิตออกรู้ จิตออกรู้ จิตออกค้นคว้า จิตออกแสวงหา จิตออกแยกแยะ จิตออกอย่างนั้น ตอนนั้นเกิดปัญญาตรงนั้น

แต่ถ้าอัปนาสมาธิมันออกรู้ไม่ได้ มันก็ไปสักแต่ว่ารู้ อยู่ มันสักแต่ว่ารู้ อยู่ มันจะออกรู้ได้อย่างไร? อย่างเช่น คนนอนหลับทำงานได้ไหม? คนจะทำงานคนต้องตื่นขึ้นมา แต่คนที่ตื่นขึ้นมาคนที่อ่อนเพลียก็ทำงานไม่ได้ แต่คนที่เข้ามาทำความสงบของใจ มันร่างกายแข็งแรงขึ้นมาเป็นอุปปจารสมาธิแล้วออกทำงานได้

แต่ถ้ามันลึกเข้าไปมันก็หลับ คำว่าหลับ นี่เปรียบเทียบนะ แต่อัปนาสมาธิไม่ใช่หลับ อัปนาสมาธิสักแต่ว่ารู้ แต่เปรียบเทียบให้เห็นว่าคนหลับทำงานไม่ได้ อัปนาสมาธิทำงานไม่ได้ เกิดปัญญาไม่ได้ แล้วเกิดปัญญาไม่ได้ เวลาผลของมัน.. เวลาผลของมันถึงพิศมด

ประเด็น : แล้วพูดถึงเวลาบอกว่าไอ้ที่ว่าเบื่อๆ มาเจออยู่นี้หมดเลยใจ พระโศดบันก็แค่เบื่อหน่าย.. แค่เบื่อหน่าย.. เกิดทัสสนะ พอเกิดทัสสนะแล้ว พระโศดบันเกิดทัสสนะ มันมีเกิดทัสสนะแล้ว เกิดแค่ความรู้สึกอย่างนั้นเอง นี่ความเห็นนะ ถ้าเกิดละความผิดแล้วรู้กายรู้ใจ สติปัญญาเฝ้ารอบ ก็จะตัดครั้งที่สอง ตัดครั้งที่สองอาสวะกิเลสก็จะแหวก

ออกไป ที่เคยแหวกออกไปก็ถูกห่อหุ้ม ก็ถูกแหวกออกไปอีก แต่แหวกออกไปแล้วแวบเดียวก็จะกลับมาใหม่

หลวงพ่ : อ้าว ! แล้วเวลาพูด เขาจะพูดถึงขณะจิต ขณะจิตว่ามันเป็นไป แล้วถ้ากิเลสมันแหวกออกไปแล้ว แล้วมันกลับมาใหม่ มันเป็นพระโศดบันอะไรของมัน พระโศดบัน พระสกิทา พระอนาคา ไม่ได้แก้กิเลสอะไรเลย ไม่ขาด ไปขาดเอาที่พระอรหันต์ พูดถึงคนมันไม่เคยเห็นใช่ไหม? ไม่เคยเห็นอาการของขาดใช่ไหม? ถึงบอกว่าพระโศดบันแค่เบื่อกๆ เวลารู้เท่าแล้วมันก็จบ ก็เป็นพระโศดบัน พระโศดบันมีทัศนนะเห็นไหม ญาณทัศนนะ เขาบอกทัศนนะคือความเห็น

แต่ถ้าเป็นญาณเห็นไหม ญาณทัศนนะมันไม่ใช่เป็นความเห็น มันเป็นการใช้ปัญญาต่อสู้กันจนทุกอย่างมันแยกออกคืนสู่ธรรมชาติเห็นไหม ที่บอกจิตจริงโศดบันก็จริง จิตปลอมก็โศดบันปลอม ถ้าจิตมันปลอม มันจะเห็นความปลอมอย่างนี้

ถ้าจิตเป็นความจริงเห็นไหม เพราะจิตเป็นความจริงมันจะแยกออกไปตามความจริงเห็นไหม กายเป็นกาย จิตเป็นจิต ทุกข์เป็นทุกข์ มันแยกออกจากความจริง เวทนา ก็สักแต่ว่าเวทนา เวทนาจึงจริงของเวทนา จิตก็จริงของจิต ทุกข์ก็จริงของทุกข์ แล้วใครรู้ใครรู้ตรงนั้น สิ่งที่อยู่มันรวมลงเห็นไหม พอรวมลงแล้ว มันขาด พอขาดแล้ว มันจะกลับมาอีกไหม ถ้ามันกลับมาอีก มันก็เป็นอุปปธรรมลี

แต่ถ้ามันขาด นี่ใจธรรมะที่เป็นธรรมชาติใจ ธรรมะธรรมชาติก็มันไปๆ มาๆ นี่ใจ ธรรมะเป็นธรรมชาติ ประเดี๋ยวดีเดี๋ยวชั่วใจ กิเลสขาดแล้วก็กลับมากลบอีก กลบอีกก็ตั้งสติไว้ สติขาด มันเป็นไปไม่ได้หรอก เพราะมันไม่เคยเห็น มันเป็นเรื่องที่เป็นไปไม่ได้ มันถึงได้พูดโดยที่ไม่มีเหตุไม่มีผล มันจะเข้ามากับอันนี้

วันนี้มั่วเลย เพราะเมื่อวานมันจะเข้าตรงนี้ก่อน กลัวไปก่อน เดียวจะไปสิ้นสุด เขาถาม คิดโศดบันมา มีความเห็นว่าเข้าใจว่า ตัวเองเป็นโศดบัน

ถาม : กราบเรียนพระอาจารย์สงบ โดยเว็บไซด์ เมื่อวานเอามา เขาถามเข้ามาให้อ่านจบแล้ว มันยาว ปัจจุบันนี้ก็ศึกษา และปฏิบัติตามสายวัดป่า โดยใช้ภาวนา“พุทโธ” มีสติรู้คำบริกรรมพุทโธอยู่ในใจเป็นหลัก อยู่ได้ ๓ ปีกว่าๆ แล้ว ก็เข้าใจการทำงานของชั้น ๕ มากขึ้น โดยใช้ปัญญาพิจารณาเป็นหลัก เวลาเกิดอะไรขึ้นกับจิตใจก็พอที่จะรู้ทัน

ว่า เป็นแค่สถานะที่เกิดขึ้นตามเหตุปัจจัยที่ชั้นมันปรุงแต่งขึ้นมา เวลาเกิดความคิด พอมีสติที่ใจมันก็ดับไป

หากเป็นกรณีที่ยังไม่เคยเกิดขึ้น ก็ตามหาเหตุผลไปแก้ไขให้ มันถึงจะลง ใจก็เบา ผลๆ มันก็มาหลอกอีก ก็พอเข้าใจว่าการทำงานของชั้น ๕ และต้องพยายามมีสติเท่าทันปัจจุบันโดยเฉพาะที่ใจ

ดังนั้น จึงขอโอกาสกราบเรียนถามว่า สภาพธรรมที่ผมกล่าวมาแล้วในช่วงต้น เป็นการเข้ากระแสนิพพานจริงหรือไม่? ถ้าไม่ใช่พอถึงขั้นนั้นรู้เองได้อย่างไร? และผมจะมีโอกาสบ้างไหมครับในการที่จะปิดบทยุคในชาตินี้เป็นอย่างน้อย?

สุดท้ายนี้ ขอลถามว่าเวลาจิตรวมใหญ่สามารถฆ่ากิเลสและดับอวิชชาได้หรือไม่? หรือต้องใช้ปัญญาพิจารณารวมด้วยครับในตอนนั้น ด้วยความเคารพเป็นอย่างสูง

หลวงพ่ : เพราะเขาคุตรงนี้ไป แล้วเขาเข้าใจว่าเป็นโสดาบัน ที่เขาถามมา ที่แรกบอก เขาคิดว่าเข้าใจว่าเป็นโสดาบัน พอเข้าใจว่าเป็นโสดาบันปั๊บ ก็เทียบเคียงอยู่ กลัวโสดาบันจะเสื่อมไป ก็แบกโสดาบันนั้นอยู่ ๒-๓ ปี พอแบกไปแบกมา ก็มีความลังเลสงสัย ก็เข้าใจว่าไม่ใช่

ตอนนี้เขาเข้าใจแล้วว่าไม่ใช่ แต่ตอนนั้นเขาพูดเองว่า มันเข้าใจว่าเป็นโสดาบัน แล้วก็แบกความเป็นโสดาบัน จนทุกข์มากนะ เอาโสดาบันเทียบกับอะไร ก็ห่วงแต่โสดาบันมันจะเสื่อมไง แล้วถามมาว่าใช่ไหม? ไม่ใช่เลย ไม่ใช่เพราะเหตุนี้ไง ไม่ใช่ที่ว่าไม่ใช่เห็นไหม

ประเด็น : แล้วถามว่า แล้วรวมใหญ่อัปปนาสมาธิ สุดท้ายนี้เวลาจิตรวมใหญ่สามารถฆ่ากิเลสได้ไหมครับ? สามารถดับอวิชชาได้หรือไม่?

หลวงพ่ : ดับไม่ได้หรอก มันหินทับหญ้า หินทับหญ้าไว้เฉยๆ ดับไม่ได้ แล้วนี่พอดับไม่ได้ อันนี้พอมันมาเข้าเห็นไหม เข้าอัปปนาสมาธิมันรวมใหญ่ คำว่ารวมใหญ่เป็นชื่อนะ แต่ในความรู้สึกเราว่า คนที่พูดเรื่องรวมใหญ่ ไม่รู้จักรวมใหญ่

เพราะถ้าไม่รู้จักรวมใหญ่ เขาถึงไม่เข้าใจว่า การรวมใหญ่ กับ สมาธิ อุปจาระขณิกะ อัปปนา มันแตกต่างกันอย่างไร คนไม่เคยเข้ารวมใหญ่ แต่เวลาบอกว่า ถ้าไม่มี

“พุทโธ” แล้วมันถึงไม่มีสมาธิใช่ไหม? ก็ต้องบอกสมาธิที่เข้มข้น ก็เลยบอกว่าอัปปนาสมาธิ

ทีนี้อัปปนาสมาธิมันเป็นรวมใหญ่ มันก็เกิดปัญญาไม่ได้ ถ้าเขาเข้าใจว่า เขาเคยทำนะ เพราะเวลามรรคสามัคคี มันไม่ใช่อัปปนาสมาธิ มันเป็นอุปจารสมาธิ สมาธิขนาดกลางไม่ถึงกับสมาธิเข้มข้นขนาดนั้น

ถ้าเข้มข้นนะ เราอยู่กับหลวงปู่เจี๊ยะไง เวลานั้นอยู่ต่อหน้า ให้กำหนดพิจารณาภายในหมดเลยนะ ท่านถามว่า “ไอ้หงบทำไมเป็นอย่างนั้นล่ะ?” โอ้โฮ.. ตอนนั้นไม่รู้ ก็มันจริง พุดตามที่เห็นนะ “โอ้ มันโสมมดเลย มันโสมมาก” ท่านบอก “นั่นแหละสมาธิมีงมากเกินไป” ท่านพุดอย่างนี้ละ “สมาธิมีงมากเกินไป มีงต้องใช้ปัญญามากๆ”

ถ้าสมาธิมากเกินไปมันไม่สามัคคี คือ มันไม่บาลานซ์ มันไม่สมดุล เป็นไปไม่ได้หรอก ถ้าอย่างนั้นนะ คนไม่เคยมันถึงบอกว่าเข้าอัปปนาสมาธิ แล้วพอเข้าอัปปนาสมาธิแล้ว ขบวนการของอริยมรรค มันตัดสินเองในช่วงขณะจิตเลย ถ้าไปพุดกับคนอื่นเขาก็ฟังแต่ถ้ามันเป็นความจริงมันจะฟังได้อย่างไร? มันเป็นไปไม่ได้หรอก

ประเด็น : เวลาเขาพุดของเขา ตรงนี้มันจะเข้าอัปปนาสมาธิ มันเข้าเองนะ นี่อันนี้ อันที่ ๒ แล้วนะ อันแรกอัปปนาสมาธิเหมือนกัน อันนี้เขาก็อัปปนาสมาธิเหมือนกัน มันเรียกว่าสัจจานุโลมิกญาณ ตรงนี้จิตจะเข้าอัปปนาสมาธิ มันเข้าเอง มันเข้าเอง

หลวงพ่ : ถ้ามันเข้าเองเห็นไหมที่บอกว่า นั่งเฉยๆ จิตเป็นสมาธิ จิตเป็นนิพพานอยู่แล้วนะ ดูเฉยๆ ใจ มันเข้าเองมันเป็นเอง มันเป็นธรรมชาติของมัน พอมันเข้าเองทุกอย่างเป็นเองหมด แล้วพอนิพพานคืออะไร ก็เบื่อกว่า ใจ มันเป็นของมันเองไง ฝนตกแดดออก มันเป็นของมันเองไง แล้วเราได้อะไร? มันไม่มีความรู้อะไรขึ้นมาเลย มันไม่เคยได้อะไรเลย

ถ้าไม่เคยได้อะไรเลย แล้วมันเป็นไปไม่ได้ มันเป็นสิ่งที่เป็นไปไม่ได้ทั้งนั้นนะ อันนี้มันเข้าอย่างนี้ปั๊บ ตอนนี้อยู่พุดอย่างนั้น พอพุดถึงมันมีเยอะมาก เยอะจนเราเรียงลำดับขั้นตอน..จะพุดตรงไหนก่อนล่ะ? ถ้าพุดพุดได้ทั้งวันเลย มันเต็มทุกๆ หน้าเลย

ประเด็น : อันนี้เพียงแต่มาตรงนี้ มาอันที่ว่า ที่พูดนั้นะ ๖ เมษา ๕๑ นาฬิกา ๖ เขาพูดมาเรื่อย ตั้งแต่การบรรลุนิพพาน มีจุดสำคัญ จุดสำคัญเสมอภาค ความเสมอภาคของมัน เวลาพูดถึง เขาพูดถึงการบรรลุนิพพานนะ ถ้าบรรลุนิพพานแล้ว มันมีค่าไม่เหมือนกัน ระหว่างบรรลุนิพพานจนถึงอาสวกิเลส เวลา ครั้งที่ ๑ ครั้งที่ ๒ ครั้งที่ ๓ ไม่ใช่ จนถึงครั้งที่ ๔ นั้นแหละจิตถึงจะหลุดออกจากอาสวะ แต่ครั้งที่ ๑ ที่ ๒ คือรู้เท่าเฉยๆ รู้เท่าแล้วเป็นโสคาบัน รู้เท่าแล้วเป็นสภิกทาภา รู้เท่าเป็นอนาคา จนถึงครั้งที่ ๔ คือจิตหลุดออกจากอาสวะ เพราะไม่ยึดถือในขั้น ๕

จิตพระอรหันต์นะ จิตพระอรหันต์เป็นจิตพระอรหันต์เพราะอะไร ? เพราะจิตละขั้น ๕ แต่เวลาเขาพูดในจิตส่งออกเห็นใหม่ ว่าจิตคือขั้น ๕ ขั้น ๕ เป็นทุกข์ จิตนี้คือขั้น ๕ จิตคือขั้น ๕ ขั้นเป็นทุกข์ จิตส่งออกไม่ได้ เพราะจิตเป็นขั้น แล้วบอกว่าจิตเป็นขั้น แล้วจิตละขั้น ๕ ได้อย่างไร? แล้วพอจิตละขั้น ๕ ไปแล้วเหลืออะไร? เหลือจิตหนึ่ง

หลวงพ่ : ไอ้แก่นี้แค่มีนั่งสมาธิเฉยๆ เท่านั้นนะ คนนั่งสมาธิมันก็เป็น.. คือคำพูดของเขามันฟ้องถึงอารมณ์ ฟ้องถึงความเป็น..ถ้าคนปฏิบัติมานะ คำพูดอย่างนี้มันบอกเลยนะ ถ้าจิตละขั้น ๕ โดยที่เขาจิต เห็นใหม่เวลาเราพูดถึงความคิด รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ แต่ถ้าจิตสงบมันทะลุผ่าน รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณเข้าไป ถ้ารูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ จิตมันออกมาอยู่ที่ขั้น เวลามันหลุดเข้ามา

ที่หลวงตาบอกว่า จิตนี้เป็นของคู่ ความคิดกับจิตมันเป็นของคู่เห็นใหม่ เพราะเป็นของคู่ พอเป็นของคู่ปั๊บ เพราะจิตกับอารมณ์กับขั้น เวลามันทะลุเข้าไปขั้น มันก็เข้าไปที่จิตหนึ่ง จิตหนึ่งก็เป็นสมาธิ จิตหนึ่งเป็นสมาธิทั้งนั้น เวลามันบรรลุขึ้นมาเห็นใหม่ แล้วเวลามันหลุดถึงเวลาจะขาด บางทีนะ คนมันหลุดไปเห็นใหม่ เห็นครูบาอาจารย์บอกว่า ขาดๆ มันก็คิดว่าจะขาดเป็นอย่างไร

ประเด็น : ในเมื่อฉะนั้น ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค ที่รู้แจ้งแล้ว สมุทัยรู้แจ้งแล้ว นิโรธรู้แจ้งแล้ว มรรครู้แจ้งแล้ว จิตขณะหนึ่งเดียว กำลังกุศลของมันแก่กล้า มันก็จะรวมลงเป็นกุศล เข้าตะลุมบอนกันกับสังโยชน์ในใจของเรา มันจะแหวกสิ่งที่ห่อหุ้มจิตใจเรา ให้ขาดกระเจิงออกไป ขาดควาก ! ออกไป ขาดดังควาก ! ออกไปเลย

หลวงพ่ : เวลาคนอุปมาอุปมัย มันชอบอุปมาอุปมัยถึงวัตถุ ฉะนั้นเวลาเราอุปมาอุปมัย เราไม่เคยเห็นสิ่งใด เราจะอุปมาอุปมัยกับอะไร? บุคลาธิษฐานเห็นไหม เวลาพระพุทธเจ้าสอนธรรมะ จะบุคลาธิษฐานเปรียบเทียบ

ถ้าพูดถึงเวลาเป็นธรรมะนะ ครูบาอาจารย์นะท่านจะเปรียบเทียบเข้ามาที่ใจ แต่ถ้าเราเป็นโลกๆ เราจะเปรียบเทียบออกไปที่วิทยาศาสตร์ เปรียบเทียบออกไปกับสิ่งที่ทุกคนเข้าใจได้ เห็นไหม อยู่ในทวนกระแสของพระองค์หนึ่งเห็นไหม ว่าเวลาดักกิเลสนะ ดักกิเลสดังป่าบ

พวกนี้เวลาหลวงตาท่านพูดนะ โลกธาตุห้วนไหว ทุกสรรพสิ่ง เวลากิเลสขาด โลกธาตุนี้ไหวหมดเลย ทุกอย่างไหวหมดเลย สิ่งไหวนะ มันเป็นสภาวะแวดล้อม อย่างเช่น เวลาฝนตกแดดออก ฝนตกแรงมากเลย เรายืนอยู่กลางฝน เราเป็นคนยืนอยู่กลางฝน ไช้ไหม? ฝนก็คือฝน เราก็คือเราไช้ไหม?

เวลาเกิดอาการของใจ เวลาจิตที่มันฆ่ากิเลส ดักกิเลสออกไป สภาพแวดล้อมเห็นไหม จิตใจมันอยู่ในธาตุ มันอยู่ในร่างกาย สภาวะธรรม สภาวะสิ่งแวดล้อมมันสะท้อนเลื่อนลั่น แต่ตัวรู้ตัวใจมันรับรู้

มันไม่ใช่กิเลสจะไปขาดที่สภาพแวดล้อม สิ่งแวดล้อมจากข้างนอก ปราภฏการณ์เกิดขึ้นมา แต่ปราภฏการณ์เกิดขึ้นมาจากจิต ที่นี้ตัวจิตมันเป็นตัวรู้ไช้ไหม?

เวลาเกิดโลกธาตุห้วนไหว ทุกอย่างสะท้อนเลื่อนลั่นไปหมดเลย ความสะท้อนเลื่อนลั่นไปนะ มันไม่ใช่เป็นตัวขาด มันตัวกิเลสขาดนะ กิเลสขาดที่ใจ แต่ผลตอบแทนถึงว่าผลบุญอันนั้นนะ มันทำให้สภาวะของจิตที่สภาวะแวดล้อม มันสะท้อนเลื่อนลั่นไปหมดเลย นี่คนเป็นเวลาพูดเขาพูดอย่างนั้น

แต่ถ้าคนไม่เป็นมันแสดงผลอย่างนี้ไช้ไหม? มันบอกขาด มันไปขาดที่วัตถุไง มันไม่ได้ขาดที่ใจไง เห็นไหมกิเลสขาดดังดับ ! กิเลสขาดดังควาก ! โอ้.. แล้วไปขาดดังควาก ! เลย เวลาบอกว่า เวลาพูดอธิบายนะ ก็บอกว่ารู้เท่ามันก็จบ แล้วพอบอกว่า วันไหนพอพูดมันๆ เห็นไหมพูดว่ากิเลสมันจะขาด อ้าว ! มันจะเทียบอะไรดีล่ะ เทียบเคียงให้เห็นผลชัดเจนว่ามันขาด ก็ขาดดังควาก ! เลย อ้าว ! แล้วขาดดังควาก ! แล้วอะไรมันดังวะ? แล้วพอจิตขาดดังควาก ! ก็บอกว่าจิตเป็นอิสระ

ไอ้โฮ.. ก๊วกันไป คนไม่เป็นนะ อย่างไรก็ตามมันไม่เป็นสักอย่างหนึ่ง ถ้ามันเป็นนะ เป็นธรรมดา เวลาอธิบาย อธิบายเป็นธรรมดาๆ ไปหมด

ประเด็น : เวลาขั้น ๕ เป็นตัวทุกข์ เวลาปล่อย ปล่อยขั้น ๕ พระโศดาบันต้องรู้อย่างนั้น นี่กิเลสแหวกออกนะ แล้วมันมีจิตพระอรหันต์ เข้าใจว่าจิตเป็นพระอรหันต์ พระอรหันต์ เวลานอนไม่รู้หรอก เวลานอนจิตตกลงภวังค์ จิตพระอรหันต์ ๕ มีนา ๕๐ นาทีที่ ๔๔ พระอรหันต์เวลานอนไม่รู้ตัว เวลานอน จิตจะลงภวังค์เลย จิตที่เกิดของพระอรหันต์มี ๒ ชนิด ชนิด ๑ วิบากจิต

หลวงพ่ : กุปัดหัวเลย (หัวเราะ)

ประเด็น : วิบากจิต จิตพระอรหันต์มี ๒ ชนิด แล้วไปบอกว่านิโรธนะ ก็นิโรธ ๒ อีก นิโรธของพระอรหันต์ที่มีชีวิต กับนิโรธที่ตายไปแล้ว นิโรธ ๒ นะ เขาบอกว่านิโรธนะมี ๒ อย่าง อย่างหนึ่งคือพระอรหันต์ที่มีชีวิต กับพระอรหันต์ที่ตายไปแล้ว

หลวงพ่ : นิโรธนะ มันเกิดขณะที่กิเลสมันขาดไปจากใจ พระอรหันต์มีชีวิตอยู่ กับพระอรหันต์ที่ตายไปแล้ว หัวใจเท่ากันเหมือนกัน ต่างกันเฉพาะที่ว่า ภราหเว ปัญจักขันธาเท่านั้น คือสิ่งที่มีชีวิตนะ มันมีขั้น ๕ กับธาตุ ๔ มันเป็นการะ

ดูสิ่งที่พระพุทธเจ้าบอก เราฉันอาหารของนางสุชาดา เราถึงซึ่งกิเลสนิพพาน เราฉันอาหารของนายจุนทะ เราถึงซึ่งขันธนิพพาน ขันธนิพพานได้ไหม? แต่เพราะเป็นพระอรหันต์แล้ว มันมีขันธอยู่ใช่ไหม? ขันธ ฉันอาหารของนายจุนทะนะ ฉะนั้นพอฉันอาหารของนางสุชาดานะ ถึงซึ่งนิพพานแล้วจบแล้ว นิโรธมีเท่านั้น ไม่มีนิโรธ ๒ ไม่มีนิโรธที่ว่าฉันอาหารของนายจุนทะ แล้วจะเกิดนิโรธอีกไม่มี เพราะมันนิโรธอันนั้นแล้ว เพียงแต่มันแบกรับการะ แบกรับสิ่งที่เหลือมา สิ่งที่เหลือมาเห็นใหม่ พอถึงที่สุดแล้วมันสละทิ้งก็จบ มันไม่มีนิโรธ ๒ หรือ

ประเด็น : นิโรธของพระอรหันต์ที่มีชีวิตอยู่ กับนิโรธของพระอรหันต์ที่ตายไปแล้ว แล้วสมุทัยจะดับโดยอัตโนมัตติ สมุทัยจะดับไปเอง ๑๕ มิถุนา ๕๐ นาทีที่ ๔๔ ต้องรู้นะ ต้องรู้สิ่งที่กายที่ใจ ต้องรู้สิ่งที่สิ่งที่ทุกข์ล้วนๆ มันจะสลัดคืน ไม่ยึดถือกายยึดถือใจ คั่นกายคั่นใจให้กับโลกเขา ไม่ยึดถือกาย ไม่ยึดถือใจนี้เลย สมุทัยจะดับ ดับเองโดยอัตโนมัตติ เวลาเห็นสมุทัยจะดับไปเอง รู้แจ้ง สมุทัยก็จะดับไปโดยอัตโนมัตติ

หลวงพ่ : อันนี้อัตโนมัตติหมดเลย เวลาพูดถึงอัตโนมัตติ อัตโนมัตติหมดเลย อัตโนมัตติคือไม่มี อัตโนมัตตินะ อัตโนมัตติคือไม่มีนะ อัตโนมัตติคือมันเป็นไปเอง ถ้าบอกอัตโนมัตตินี้ไม่มี

แต่เวลาครูบาอาจารย์เราประพฤติปฏิบัติขึ้นมา เห็นไหมเวลาจิตมันเข้ารวมตัวเข้ามา มรรคมันปล่อยวาง แต่มันเป็นตังคภพหาน มันปล่อยวางชั่วคราวเพราะอะไร? เพราะความสมคูลมันไม่สมคูลของมัน แต่พอความสมคูลมันสมคูลปั๊บ ก็เลสมันขาด มันไม่เป็นอัตโนมัตติ

มันไม่เป็นอัตโนมัตติเพราะอะไร? เพราะเรามีสติใช่ไหม? เรามีความเพียรชอบ มีงานชอบ มีจิตเป็นผู้กระทำ แล้วจิตเป็นผู้กระทำ จิตมันรับรู้แล้ว เวลามันขาด มันขาดโดยที่มันรู้ตัวของมัน

ถ้าอัตโนมัตติคือไม่มีไง อัตโนมัตติ อัตโนมัตติคือไม่รู้ว่ามันเป็นอะไรตอนไหน มันเป็นอย่างไรรู้ไหม ไม่มี อัตโนมัตติไม่มี แต่เวลาจิตเวลาสิ้นกิเลสไปแล้วที่เป็นอัตโนมัตติ อัตโนมัตตินะ นั่นเป็นอัตโนมัตติ

ประเด็น : ๓๐ มีนาคม ๕๑ ดูไปเรื่อยๆ นะ จนวันหนึ่งใจมันตั้งมั่นเด่นดวงอยู่ มันแยก มันไม่เข้าไปรวมกันอีกแล้ว ตรงนี้แหละ แยกแล้วไม่รวมกันอีกเลย ภูมิของพระอนาคามี

หลวงพ่ : โอ้..

ประเด็น : เพราะฉะนั้น ไม่ต้องตกใจ ไม่ต้องตกใจนะที่มันไหลไปรวมกันอีก มันไหลไปไหลมา ไม่ต้องตกใจ นี่พระอนาคามี

หลวงพ่ : เอ้อ..ไม่น่าเชื่อนะ ไม่น่าเชื่อ พอเห็นอย่างนี้แล้ว มันเป็นไปได้เลย

ประเด็น : นิพพานเป็นนิโรธชนิดที่ ๕ ชนิดที่ ๓ ก็คือนิพพานในขณะที่เกิดมรรค ขณะที่นิโรธเกิดขึ้น อริยมรรคหรือบางทีก็วิมุตติ ใช้คำเดียวกัน วิมุตติก็มี ๕ อย่าง นิโรธก็มี ๕ อย่าง อีกอันหนึ่งอันที่ ๔ ก็คือการเห็นนิโรธนิพพาน

หลวงพ่ : คือว่ามันสับสนมากนะ แล้วมันพูดไม่มีต้นไม่มีปลาย เพียงแต่ว่าคนไม่กล้าคิดขัดแย้ง ไม่กล้าคิดขัดแย้งเลย แต่ถ้ามันคิดขัดแย้งสักอย่างเดียวนะ มันจะเห็นได้ เพราะคำพูดมันเป็นไปไม่ได้แม้แต่อย่างเดียว

ประเด็น : พระโศดบัน พระสกิทา พระอนาคา พระอรหันต์ที่ยังมีชีวิตอยู่ กับพระอรหันต์ที่ดับขันธแล้ว ความหมายไม่ตรงกัน นิโรธในความรู้สึกของพระโศดบัน พระสกิทา พระอนาคาเพราะดับทุกข์ แต่นิโรธของพระอรหันต์คือการพ้นทุกข์ นี่การพ้นทุกข์ว่าพ้นทุกข์เพราะอะไร? พ้นทุกข์เพราะจะละจากขันธนั่นเอง ขันธนั้นแหละคือตัวทุกข์ ขันธนั้นแหละคือตัวทุกข์ นิโรธก็คือความไม่เกิดทุกข์ขึ้นอีกแล้ว ขันธนั้นคือตัวทุกข์

หลวงพ่ : โอ๊ย.. เวิร์ก ถ้าขันธเป็นตัวทุกข์นะ เราเอาทุกข์ไปฝากไว้ที่ขันธ เราจะ เป็นพระอรหันต์หมดเลย ใจเราเป็นพระอรหันต์ได้ไหม ? ใจเป็นพระอรหันต์ นิโรธ ทุกข์มันอยู่ที่ใจ ทุกข์มันอยู่ที่ใจ ขันธเป็นความคิด แล้วมันคิดดีมันทุกข์ไหม? คนเรามันคิดดีมันทุกข์ไหม? ขันธเป็นตัวทุกข์ ถ้าละขันธแล้วก็เป็นพระอรหันต์ ละขันธแล้วจิตมันอยู่ไหน ? มันเข้าไม่ถึง ไม่ถึงสิ่งใดๆ เลย

เพราะมันขัดแย้งกันอย่างนี้ มันเป็นไปไม่ได้หรอก เราคิดไว้จนหมดเลย เราจะอธิบายทีละจุด ละจุด ทีนี้เราจะอธิบายให้เห็นว่า เวลาปัญญา ที่เขาบอกว่า นี่คือปัญญา ปัญญาของเขา เวลาปัญญาเห็นไหม เราต้องดูอุดมคติ ดูหลักเป้าหมายเขาก่อน คนมันไม่มีหลัก คนไม่มีเป้าหมาย มันพูดอะไรไม่เป็น

แต่พูดอะไรไม่เป็น เพียงแต่ว่าปฏิภาณไหวพริบ แล้วไปจำสิ่งใดมา แล้วก็พูดไปอย่างนั้นเอง พอพูดไปอย่างนั้นเอง เวลาเถียงกันนะ เวลาโต้แย้งกันเรื่องธรรมะ เขาก็จะไปเอาตามตำรา มา เอาตำราเพราะอะไร? เวลาเขาโต้แย้งเรื่องธรรมกายเห็นไหม มันจะพูดกันตั้งแต่ทางวิชาการ พอพูดทางวิชาการ ทุกคนจะเห็นว่า คนเราละเอียดขนาดนี้ คนเราตรวจสอบได้ละเอียดขนาดนี้ เขาจะผิดพลาดได้อย่างไร ?

แต่คนคิดไม่ถึงนะว่าปริยัติ เวลาเราไปศึกษาทางวิชาการมา ทางวิชาการมันโต้แย้งกันได้ ทางวิชาการใช่ไหม ? เรารู้ทางวิชาการมาโต้แย้งกัน แต่ความรู้สึกของเรา มันไม่มี วิชาการเราพูดได้ แต่ความรู้สึกที่ให้เหมือนทางวิชาการ ที่เขาบอกว่า มรรคผลนิพพานเป็นอย่างนี้ๆ เราไม่มี พอเราไม่มี เราก็พูดไม่ถูก พอเราพูดไม่ถูก เวลาพูดไม่ถูก

เห็นไหม เวลาเราพูด พูดถึงผลเห็นไหม เวลาเขาพูด เขาพูดทางเหตุ ทางการประพจน์ ปฏิบัติ ทุกคนฟังบอก ทุกคนคิดอย่างนี้ ทุกคนบอกว่า เขาละเอียดรอบคอบขนาดนี้ ถ้าเขาละเอียดรอบคอบอย่างนี้ เขาก็มีความผิดพลาดได้อย่างไร ?

นี่พูดถึงว่าความละเอียดรอบคอบ ก็มันละเอียดรอบคอบทางวิชาการ เหมือนเราทำงานนะ เราออกไปทำงาน เราไปทำหน้าที่การทำงาน เราทำได้ดีมากเลย แต่ในบ้านของเราละ บางคนทำงานดีมากนะ แต่ในครอบครัวของตัวเองไม่ดูแล นี่เห็นไหมไม่ดูแล นี่ก็เหมือนกัน เวลาพูดทางวิชาการ ทางวิชาการนะ พูดได้หมดเลย แต่ความเป็นจริงในหัวใจมันไม่ดูแล แล้วดูแลไม่เป็น

ถ้าดูแลเป็นจะพูดได้อย่างไรว่า เผลอปั๊บ สติมาเอง แล้วจำสภาวะ คำว่าจำสภาวะนะ เห็นไหมมันก็เข้าทางวิชาการ เพราะวิชาการมันคือการจำ เพราะต้องจำสภาวะ จำสภาวะนั้นให้ได้ จำสภาวะนั้นคือปัญญา จำสภาวะคือปัญญา นี่เวลาเขาพูดนะ ว่าจำสภาวะนั้นเกิดปัญญา ธีรปัญญา ปัญญาจะเกิดขึ้นมาจากการจำนั้น

ปัญญาจะเกิดขึ้นจากการจำ ไม่ได้ แต่เวลาเทศน์เห็นไหม เวลาพูดถึง พิจารณาดู ภาวนาใจไปแล้ว ดูกายดูใจไปแล้ว ดูกายไปเรื่อยๆ เห็นไหม มันจะลงอัปนาสมาธิ เพราะอะไร ? เพราะความจำนั้น ความจำนั้นนะเขาบอกว่าปัญญาคือปัญญา

แต่ปัญญา เวลามันพูดถึงปัญญา มันขาดมรรคใช้ไหม? มรรคคือสัมมาสมาธิ เพราะสัมมาสมาธิมันก็...เพราะคนมันไม่เคยเป็นใช้ไหม? พอคนไม่เคยเป็นว่าปุณฺณนะ เวลาทำความสงบของใจ เวลามันเป็นปุณฺณ มันทำสมาธิได้ยากเลย แต่ถ้าเป็นกัลยาณปุณฺณล่ะ กัลยาณปุณฺณเพราะเห็นอะไร? เห็น รูป รส กลิ่น เสียง มันเข้ามาล่อ เข้ามาให้เราคิดเห็นไหม รูป รส กลิ่น เสียง เป็นบ่วงของมาร เป็นพวงดอกไม้ของมาร

เวลาเราตัด รูป รส กลิ่น เสียง ตัวเป็นเอกเทศแล้ว จิตเป็นเอกเทศ พอจิตเป็นเอกเทศ จิตมันจะควบคุมจิตได้ง่ายขึ้น จิตควบคุมจิตได้ง่ายขึ้น คนเราเห็นไหม อย่างเราถ้าเราเป็นหนี้เป็นสิน เราจะมีชีวิตกังวลมากเลย แล้วเราต้องหาเงินมาใช้หนี้ใช้สิน

ถ้าเราไม่เป็นหนี้เป็นสิน เราสบายใจละ เราทำอะไรก็ได้ ปุณฺณเป็นอย่างนี้ ปุณฺณคนหนา เป็นหนี้ เป็นหนี้มาก เป็นหนี้อะไร เป็นหนี้อารมณ์ความรู้สึกของตัวเอง อารมณ์

ความรู้สึกมันจะแยกตลอดเวลา แต่พอมันพ้นจากนี้ คือ มันวาง รูป รส กลิ่น เสียง ได้แล้ว มันพ้นจากนี้เห็นใหม่

มันก็เป็นกัลยาณปุถุชน พอกัลยาณปุถุชน คนที่ไม่เป็นนี้จะทำอะไรก็ทำได้ง่าย จิน เพราะจิตมันพ้นจาก รูป รส กลิ่น เสียง จินมา มันเป็นตัวของมันเองเห็นใหม่ มันทำสมาธิได้ง่าย คนทำสมาธิได้ง่าย มันตั้งหลักได้ง่าย ตั้งหลักได้ชำนาญขึ้น พอชำนาญขึ้น มันออกใช้ปัญญา ออกใช้ปัญญาในกาย ในเวทนา ในจิต ในธรรม วิปัสสนามันเกิด พอวิปัสสนามันเกิด พอมันเกิดขนาดไหน ?

บางคนไม่เข้าใจว่าอำนาจวาสนาบารมีมันอ่อน พอเกิดรอบหนึ่ง พอพิจารณากายรอบหนึ่ง พอมันปล่อยวางรอบหนึ่งก็เข้าใจว่าเป็นโสดาบัน เข้าใจว่า แต่ผลของมันไม่มีขณะจิตไม่มี ถ้าเข้าใจว่านี่ก็เหมือนเขา เขาเข้าใจว่าใช่ไหม? จิตมันก็สบาย ทุกคนจะได้ผลตรงนี้ เฮ้อ.. ดี สบาย

ลูกศิษย์ส่วนใหญ่ของพวกเขามาจะบอกเลยนะ ปฏิบัติแล้วมันดี ผลของมันคือสบาย โล่ง สบายมาก สบายดี มันก็คืออย่างนั้น แต่ดีในความสงสัยนะ จิตได้สำนึกสงสัยทุกคน จิตได้สำนึก สงสัยทั้งนั้นละ ดี แต่มันยังไม่ถอนอุปาทานใจ ดีเพราะคนไม่เคย เพราะวุฒิภาวะมันต่ำ

แต่ถ้าผู้ที่มีวุฒิภาวะที่มันคงนะ พอดีปั๊บ เดี่ยวมันก็เสื่อม เดี่ยวก็เสื่อม แต่ถ้า เอ๊ะ ! เริ่มเอะใจ พอเอะใจ เริ่มทำความสงบให้มากขึ้น เพราะถ้าไม่มีความสงบ ปัญญาที่เกิดขึ้นมันจะเป็นโลกียปัญญา ปัญญาที่มันเป็นทางวิชาการ มันไม่เป็นปัญญาของจริง ถ้าปัญญาของจริงมันเกิดขึ้นนะ มันจะวิปัสสนาบ่อยครั้งเข้า บ่อยครั้งเข้า จนถึงที่สุดมันปล่อยอีก ปล่อยอีก การว่าปล่อยอีกมันเจ็ดใจ

มันเจ็ดจากการที่เราเคยปล่อย พอปล่อยแล้ว เราเข้าใจว่าเป็นผล พอเข้าใจว่าเป็นผลเราพอเจอเจอเจอว่ามันก็เสื่อม พอเสื่อมขึ้นมามันก็ไปยึดไปมั่น คือมันก็มีความทุกข์ขึ้นมาอีก เราก็รักษาขึ้นมาเรื่อยๆ รักษาขึ้นมาเรื่อยเห็นใหม่ มันก็เกิดปัญญามากขึ้นๆ มันก็ปล่อย ปล่อยบ่อยครั้งเข้า บ่อยครั้งเข้าเห็นใหม่

ใครไปถามหลวงตา ถามปัญหา ถามขนาดไหน? ท่านจะบอกว่า ถูกต้องแล้ว แล้วต้องซ้ำลงอีก หลวงตาท่านใช้คำว่า ซ้ำลงอีก ท่านอธิบายที่ไหน อธิบายมากขนาด

ไหน ? เราก็คงได้เถียง กิเลสของเรามันมิใช่ไหม? ถ้าบอกว่าปล่อยก็ปล่อยแล้ว บอกว่าขาดก็ขาดแล้ว เพราะคำพูดของครูบาอาจารย์ เราจะเคลมว่าเหมือนเราหมดเลย เราจะเป็นอย่างนั้นหมด เพราะเราไม่เคยรู้ไม่เคยเห็น

เห็นไหมเราจะบอกว่าเป็นแบบนี้ หรือมีความสำคัญมากกว่านั้น คือ เราสำคัญว่าดีกว่านั้นด้วย แต่มันไม่เป็นความจริงเพราะอะไร? ไม่เป็นความจริง เพราะมันไม่เป็นความจริงในหัวใจของเรา

แล้วถ้าวิปัสสนาซ้ำแล้วซ้ำอีก ซ้ำแล้วซ้ำอีก พอเวลามันขาด คำว่าซ้ำแล้วซ้ำอีก เหมือนกับเราเอามัดฟืน ฟืนวัตถุสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ฟืนบ่อยครั้งเข้า บ่อยครั้งเข้า มันยังไม่ขาด ขณะที่ขาดมันจะเห็นวัตถุสองชิ้นแยกออกจากกัน จิตที่พิจารณาไปบ่อยครั้งเข้า บ่อยครั้งเข้า เวลามันขาดขึ้นมา เหตุผลขาดเพราะอะไร? เหตุผลว่ามรรคญาณมันสมดุลๆ นี่เฝ้าภาวนามยปัญญา พอมันขาดอย่างนั้นปั๊บ เหตุผล ข้อเท็จจริง มันต่างจากเหตุผลที่ตักทักปหาน ๑๐๐ % เลย มันต่างกันฟ้ากับดินเลย มันแยกกันเลย

เจ้าคุณอุบาลีพูดไว้เห็นไหม ท่านบอกว่าท่านเป็นนักปฏิบัติเลย แต่เวลาท่านปฏิบัติขึ้นมาท่านบอกว่า ปฏิบัติกับปฏิบัติห่างกันราวฟ้ากับดิน ราวฟ้ากับดินเลย แล้วนี่เวลาปฏิบัตินะ ขณะที่เป็นตักทักปหานนะ คือ การปล่อยชั่วคราว แต่มันปล่อยจริงเห็นไหม ขณะที่มันปล่อย พอมันปล่อยปั๊บ มันขาดออก แยกออกหมด ปล่อยหมด จิตปล่อยหมด แล้วมันจะกลับมาอีกได้ไหม ? เพราะมันปล่อยแล้ว มันเป็นอกุปปิธรรม

เวลาพระอัญญาโกณฑัญญะ พระพุทธเจ้าเทศน์ธรรมจักร พระอัญญาโกณฑัญญะรู้ตามทัน แล้วมันขาด อัญญาโกณฑัญญะรู้แล้วหนอ อัญญาโกณฑัญญะรู้แล้วหนอ นั่นคือไม่ย้อนกลับแล้ว คือไม่กลับมารวมอีก จะบอกว่า พอมันแหวกกิเลสแล้ว เดี่ยวกิเลสมันก็กลับมาปกคลุมอย่างเดิมอีก มันจะตกใจนะ เวลากิเลสมันปกคลุมแล้ว ไม่เป็นไรนะ มันเป็นอย่างนั้นเอง เดี่ยวรู้เท่าไป มันไม่มีหรือ มันไม่มี

ถ้ามันมีกุปปิธรรม กับอกุปปิธรรม ธรรมะที่เป็นธรรมชาติ กับธรรมที่เหนือธรรมชาตินะ มันแตกต่างกันอย่างไร? ธรรมะเป็นธรรมชาติ ก็คือ มันกลับมาปกคลุม นี่เฝ้าธรรมชาติ ธรรมชาติคือการแปรปรวน ธรรมชาติคือการเปลี่ยนแปลงไง ทีนี้ถ้าเป็นธรรมะ มันยังมีการเปลี่ยนแปลงอยู่อีกหรือ ? พระโศดบัน ไม่มีการเปลี่ยนแปลงแล้วนะ

พระโศดบันไม่มีการเปลี่ยนแปลง ไม่มีกิเลสกลับมาอีก ไม่มี พระโศดบันเป็น พระโศดบันตายตัว

ประเด็น : ถ้าพระโศดบันนะ พระโศดบันเขาบอกโศดบัน สกิทา อนาคา กิเลส ไม่ต้องขาด ไม่ขาด จะไปขาดเอาที่พระอรหันต์

หลวงพ่ : ถ้าอย่างนั้นถ้ากิเลสไม่ขาดนะ นางวิสาขาตายไปก็กลับมาเป็นปุถุชน เพราะกิเลสยังไม่ขาด ถ้าไปขาดที่พระอรหันต์ พระโศดบันก็อยู่ไม่ได้สิ อ้าว.. ก็ยังไม่ได้ เป็นพระอรหันต์ใช่ไหม? กิเลสยังไม่ได้ขาด มันก็เป็นธรรมชาติ มันก็กลับมาครอบอยู่ อย่างนั้น ฉะนั้นเวลาตายไป เวลาคน..พระโศดบันตายก็เป็นปุถุชนตายใช่ไหม ?

พระโศดบันตายก็คือพระโศดบันที่ตายไปเกิดอีก ๗ ชาติเท่านั้น ปุถุชนก็คือ ปุถุชน พระโศดบันจะไม่กลับมาเป็นปุถุชน ถ้ากิเลสมันยังกลับมาอีก กิเลสยัง กลับมาได้ อีก มันจะเป็นพระโศดบันได้อย่างไร? นี่ไงมันเหนือธรรมชาติตรงนี้ไง มันเหนือธรรมชาติ ปุถุชนเวลาตายแล้ว มันก็เป็นปุถุชน พระโศดบันตายก็เป็นพระ โศดบัน ต่างกัน ไม่มีการกลับมาอีก ไม่มีการกลับมาอีก ถึงเป็นอกุปปิธรรม มันเหนือ ธรรมชาติ

ธรรมชาติไม่มีสิทธิ์ ธรรมชาติคือสภาวะปกติ ธรรมชาติคือวัฏฏะ มันจะไม่มี อำนาจเหนือกับจิตที่เป็นพระโศดบัน พระโศดบันอีก ๗ ชาติ มันแตกต่างกัน นี่พูดถึง ถ้ามันปฏิบัติได้จริง มันพูดความเป็นจริงอย่างนี้ พระโศดบันจะเป็นอย่างนี้ พระ สกิทาคาเป็นอย่างนี้ พระอนาคาเป็นอย่างนี้ ไม่เป็นอย่างที่เขาพูด พระสกิทาคาเป็นอีก อย่างหนึ่ง

พูดอย่างนี้ปั๊บ เขาอ้างว่าจิตเป็นกระจกใสด้วย อ้างพระสององค์นะว่า ที่ว่าชิง เชนะ ว่าองค์หนึ่งบอกว่า กายเป็นโพธิ จิตเป็นกระจกใส แล้วเขาบอกว่า เวลาบอก..ยังมี ฝุ่นมาจับอีก แล้วเขาบอกเว่ยกลางบอกว่า ฝุ่นก็ไม่มี เขาว่านั้นเป็นพระอรหันต์เหมือนกัน โอ.. เวย์.. มันพูดผิด เพราะถ้าพูดถึงว่ากายเป็นโพธิ จิตเป็นกระจกใส แล้วบอกว่ายังไม่ ถึง แล้วเว่ยกลางบอกว่า กระจกก็ไม่มี ฝุ่นก็ไม่มี เพราะเป็นพระอรหันต์ แล้วพระ อรหันต์ ทำไมสังฆราชไปเคาะที่ครกอีก ๑ ทีละ แล้วตอนตี ๑ เดินเข้าไปหาสังฆราชอีก ทีละ

คนไม่เป็น อย่างไร อ่างตรงไหนก็อ่างผิดหมด อ่านแล้วนะผิดหมดเลย แล้วยังเห็นอย่างนี้มันชัดเจน เพราะเราแปลก เราคิดอย่างนี้มาตลอด คิดว่าไม่รู้ ไม่จริง พอรู้ไม่จริงคำพูดมันเลยคลาดเคลื่อน พอคลาดเคลื่อน พอพูดไปก็ว่าอย่างนั้น

แต่วันนี้ที่เขาเอามาให้ดู มันเป็นผลของการปฏิบัติเลย แล้วเขาพูดเอง พระอนาคาเป็นอย่างนี้ พระอรหันต์เป็นอย่างนี้ พูดเอง ชัดเจนมาก พอชัดเจนมากก็ผิดหมด มันจะยืนยันว่า เวลาบอกว่า เขาเกิดปัญญาไง ถ้าปัญญามันเกิดเป็นอย่างนี้ เขาเรียกปัญญาโลก มันไม่เป็นปัญญาธรรมหรอก มันเป็นปัญญาโลกๆ ถ้าอย่างนี้แล้ว ถ้าทางวิชาการไม่ผิดทางวิชาการเห็นไหม ต้องทำวิจัย ต้องค้นคว้า ความเห็นต่างสุดยอดเลย

แต่ถ้าผลสรุปของธรรมะ ไม่ใช่ อริยสัจมีหนึ่งเดียว พระโศดบันก็ต้อพูดเหมือนพระโศดบันหมด พระสัททาคาก็เป็นพระสัททาเหมือนกันหมด พระอนาคาก็เป็นพระอนาคาเหมือนกันหมด พระอรหันต์ก็เป็นพระอรหันต์เหมือนกันหมด ไม่มีความต่าง ถ้ามีความต่าง พระอริยบุคคลในชั้นนั้น องค์หนึ่ง..องค์ที่ต่างต้องม้องค์ผิด องค์หนึ่งผิด องค์หนึ่งถูก ในหลักความจริงมีหนึ่งเดียว แต่ทางวิชาการหลากหลายได้ ถ้าพูดออกไปมันเหมือนพูดออกไปทางหลักวิชาการ ถ้ามีวิชาการอย่างนี้ไม่มีใครโต้เถียง

แต่ถ้าเป็นกรรมฐานเห็นไหม หลวงตาพูดบ่อย ถ้าพระภาวนาไม่เป็นเทศน์ออกมาฟังออกเลย ฟังรู้เลย ถ้าพระเป็นนะพูดอย่างไรก็ถูก เพราะมันเป็นหนึ่งเดียวเหมือนกัน ไม่แตกต่าง โศดบันพูดโศดบันเพียะ! เลย เราฟังมาหลายองค์ ขนาดมาถามเรานะ บอกเลยนะ ปีนั่นป่วย พอป่วยแล้วพิจารณาไป จันฐมันแยกเลย เรามองหน้าเลยนะ ไข่ แล้วให้มันอธิบายนะ ถูกต้องหมดเลย นั่นละโศดบัน ถ้าโศดบันพูดนะไม่มีผิดเลย แต่ถ้าไม่ใช่โศดบันพูดนะ พูดอย่างไรก็ผิด

แล้วองค์นี้เดี๋ยวนี้มีชื่อเสียงมาก ไปเจอกันอยู่ปีหนึ่ง เขาคงได้ยินชื่อเสียงเราอยู่ไปถึงปี๊บ ไปเจอกันปี๊บคนนั่งอยู่ด้วยกันนะ เขาก็พูดเลยบอกว่า อารมณ์ความรู้สึกเหมือนวัตถุอันหนึ่งเลย เอ๊ะ ! พระองค์นี้พูดแปลก พอตกเย็นเขามาหาเลย อ้าว.. บอก ตอนฉันน้ำร้อนคนเยอะ ตอนนี้อาเลย เขาอธิบายเลยนะ ปี ๒๔ ภาวนามา รุดงค์มาแล้วมาป่วยไข้ แล้วพิจารณาไปเรื่อย พิจารณาไปเรื่อย โอ.. จันฐมันแยกเลย นั่นโศดบัน เราบอกไข่.. แล้วบอกให้ทำใจต่อไปละ เขาได้แก่นั่นไง บอกว่าต้องซ้ำเข้าไปเลย ไข่เข้าไปอีก แล้วมันก็จะลึกเข้าไป

ถ้าของจริงเหมือนกันหมด ไม่มีต่างเลย แล้วของจริงพูดอย่างไรก็เหมือน พูดอย่างไรไม่ใช่เหมือนนะ อันเดียวกันเลย แต่ในคนๆ เดียว พูดที่หนึ่งพูดพลิกไปพลิกมา คนๆ เดียวยังพูดไม่เหมือนกับตัวเองพูดเลย มันไม่มีความจริง ไม่มีความจริงเลย ปัญญาอย่างนี้มันเป็นปัญญาโลกๆ ไม่มีหลักการ แล้วสอนใครไม่ได้ อย่างเช่น ลูกศิษย์เราเยอะอย่างนี้ เราสอนคนอย่างนี้ๆ แล้วเวลาคนนี้ก็ไปโศกอย่างหนึ่ง คนนี้ก็ไปโศกอย่างหนึ่งนะ โศกกันทั้งหมดถึงกันตายเลย แล้วโศกกันใครถูกโศกกันใครผิด เพราะมันไม่เหมือนกัน

แต่เวลาสอนไป ทุกคนให้ปฏิบัติไปตามความถนัดของตัวเอง แต่เวลาลงโศกกันนะ เหมือนกันหมดเลย ไม่มีความต่าง อริยสัจมีหนึ่งเดียว พระศรีอริยเมตไตรยจะมาตรัสอันนี้ อนาคตวงศ์ก็มาตรัสอันนี้ จะไม่มีใครต่างเลย ถ้าต่างต้องผิด อันนี้เราพูดอย่างนี้แล้วหนังสือเล่มนี้ ถ้าพูดถึงออกไปนะ แล้วถ้ามีคนรู้จริงนะ ขายจี๋หน้าตายเลย พระอรหันต์เวลานอนตกวางค์ คำว่าวางค์ ปุณฺณเวลานั่งสมาธิ มันลงวางค์ มันถึงลงวางค์ได้

พระอรหันต์เอาอะไรมาลงวางค์อีก จิตมันพ้นออกไปแล้ว เอาจิตที่ไหนมาลงวางค์ เวลาพระอรหันต์นอนเข้าวางค์ เวลาพระพุทธรูปเจ้าจะปรินิพพาน พระพุทธรูปเจ้าเข้าปฐมฌาน ทุติยฌาน ตติยฌาน เข้าสมาบัติ เข้าสมาบัติสติปัฏฐานพร้อม สมาบัติเห็นไหม เข้าสมาบัติอะไรมาเข้า? เห็นไหมเอาธรรมชาติอันนั้นมาเข้า เวลาตายไปเห็นไหม ระหว่างรูปฌาน อรูปฌาน พระพุทธรูปเจ้านิพพานเลย

แล้วนี่เวลานอนกลับไปลงวางค์ กลับไปลงวางค์ พระอรหันต์เวลานอนเข้าวางค์ โอ.. เราฟัง ถ้าพระอรหันต์ลงวางค์ แล้วเวลาเรานั่งสัปหงกโง่งงเข้าวางค์ไหม? เวลาเรานั่งหลับ แล้วนิพพานเป็นอย่างนั้นหรือ?

เวลาพระอรหันต์นอนเข้าวางค์ วางค์มันยังต่ำกว่าสมาธิเลย แล้วมาเข้าวางค์ ไม่มีไม่มีหรอก แต่ความคิดของเขาความเห็นของเขา คิดออกไปมันเป็นพยานหลักฐานทั้งหมด นี่พูดถึงปัญญานะ แล้วที่แรกเราจะเรียบเรียงไว้ พูดทีละชั้นๆ แต่พูดแล้วมันแบบว่า มันเปิดไม่ทัน มันเปิดไม่ทัน วันนี้ก็เลยพูดแค่นี้แหละนะ เอวัง